

Fylgiskjal 1

Sambýlið við Heyggjar, Bónaheygur 3, Tórshavn, tann 11. februar 2020

Hóast talan er um eini eldri sethús, so er tað samanumtikið mín fatan, at sambýlið hevur fingið neyðugar dagføringar soleiðis, at tey eru egnað at hýsa teim 6 búfólkunum saman við starvsfólki. Í sambandi við eftirlitsvitjanina hevur Almannaverkið eisini bøtt um tey viðurskifti við bygninginum, sum vóru mett sum ikki nøktandi. Eg havi tí ikki aðrar viðmerkingar til bygningin.

Samrøðurnar við starvsfólk, leiðslu og búfólk góvu mær ta fatan, at búfólkini, sum eru ung – millum 21-30 ár - hava samband við bæði avvarðandi og onnur ung, og at starvsfólkini stuðla teimum í at verða virkin og hava eitt so vanligt lív sum gjørligt. Eisini høvdu starvsfólkini fokus á heilsuna hjá búfólkunum, men viðmerktu tey, at búfólkini sjálvi hava ábyrgd og avgerðarrætt í mun til teirra livihátt.

Undir samrøðu míni við leiðslu og starvsfólk kom fram ávísur ivi um, nær harðskapur skal fráboðast. Ivi var serliga um, nær sálarligur harðskapur átti at vera fráboðaður. Eg fari tí at mæla Almannaverkinum til áhaldandi at arbeiða við at fyrbyrgja bæði kropsligan og sálarligan harðskap og at minna leiðslu og starvsfólk á, at tey eiga at fráboða allar tilburðir av harðskapi.

Á eftirlitsvitjanini varð eg kunnað um, at búfólkasamansetingin var ein trupulleiki, tí hóast sambýlið er eitt námsfrøðiligt stuðuls- og bútilboð og ikki ein viðgerðarstovnur, so er eitt búfólk so mikið viðgerðarkrevjandi, at starvsfólkini vóru samd um, at viðkomandi ikki fekk røttu hjálpina í hesum tilboði. Hendan støðan er hvørki nøktandi fyri búfólk ella starvsfólk. Eg havi víst Almannaverkinum á tørvin á endurvisitering til annað nøktandi tilboð og spurt, hvørji bú- og viðgerðartilboð Almannaverkið hevur til fólk við sálarsjúku, ið eru so viðgerðarkrevjandi, at stuðulin, ið sambýlini kunnu veita, ikki er nøktandi. Almannaverkið hevur svarað mær, at eingin viðgerðartilboð eru til henda málbólk, og at einasti móguleikin í slíkum føri er, at menna rætta stuðulin í samstarvi við serkøn á økinum m.a. Psykiatriska depilin, ella at finna betri egnað fyríbils tilboð uttanlands samb. § 27, stk. 2 í forsorgarlógini. Eg haldi, at hesi viðurskifti eru ikki nøktandi og fari at mæla avvarðandi myndugleikum, Almannamálaráðnum (Almannaverkið) og Heilsumálaráðnum (Psykiatriska deplinum), at samstarva um at skipa nøktandi tilboð til hendan bólk av fólki.

Av samrøðum við starvsfólk og leiðslu havi eg fingið ta fatan, at samstarvið við aðrar viðkomandi myndugleikar t.d. Psykiatriska depilin, um hesi búfólk, er gott, tó so at starvsfólkini ynsktu at fáa betri kunning um búfólkini, tá tey verða útskrivaði frá Psykiatriska deplinum. Eg havi lagt hetta ynski frá starvsfólkunum fyri Psykiatriska depilin, og hevur depilin svarað, at strembað verður eftir, at starvsfólk frá sambýlinum kunnu luttaka í útskrivingarsamrøðum við búfólkini, men er hetta treytað av, at einstaka búfólkið ynskir tað.

Vísandi til at seinasta heilsufakliga eftirlitið varð framt á sambýlinum í 2015, og seinasta námsfrøðiliga eftirlitið í 2014, havi eg gjørt Almannaverkið vart við, at Almannaverkið eigur at tryggja sær eina skipan, har eftirlitini verða framd javnan. Almannaverkið hevur svarað, at námsfrøðiligt eftirlit skal vera í sept. 2020, og at Almannaverkið hevur samskipt við landslæknan um at fáa heilsufakligt eftirlit á sambýlinum, men enn hevur stovnurin ikki fingið endaligt svar frá Landslæknanum. Eg havi eisini spurt Almannamálaráðið, hvørjar ætlanir eru at skipa uttanhýsis eftirlit við virkseminum á sambýlinum hjá Almannaverkinum samsvarandi § 32, stk. 2 í forsorgarlógini. Almannamálaráðið hevur svarað, at frá 1. januar 2021, tá løgtingslóg um almannatrygd og tænastr kemur í gildi, fer Almannamálaráðið at skipa eitt námsfrøðiligt eftirlit við sambýlunum hjá Almannaverkinum. Heilsufakliga eftirlitið kemur framvegis at liggja hjá Landslæknanum, og fer ráðið at gera avtalu við landslæknan um hesi eftirlit.

Sólja í Ólavsstovu

Løgtingsins umboðsmaður

Fylgiskjal 2

Sambýlið Eystan Heyg, Eystan Heyg 17, Tórshavn, tann 9. mars 2020

Sambýlið Eystan Heyg varð tikið í nýtslu í 2014 og hefur tann fyrimum, fram um onnur sambýlir, at tað er bygt til endamálið. Sambýlið er ein bústovnur, t.v.s. ikki viðgerðarstovnur. Sambýlið hefur 16 íbúðir, 8 íbúðir, sum eru í einum felagshúsi, og 8 í tveimum eindum á matriklinum, sum eru leysar av felagshúsinum.

Nøkur byggimistøk hava elvt til trupulleikar, men eru hesi nú umvæld. Leiðslan gjørdi vart við, at ynskiligt var at fáa eitt meira støðugt viðlíkahald av sambýlinum, tí tað hoyrdist væl millum íbúðirnar, og at tey høvdu ampa av stóra hæddarmuninum millum stovu og hems. Á eftirlitsvitjanini vístu búfólkini á trupulleikar, ið standast av el-viðurskiftunum, at tørvur var á húsavørði, depotrúmi v.m. Almannaverkið hefur svarað, at sambýlið hefur onki rúm tøkt at brúka til depotrúm, at eingin húsavørður er til sambýlið, og at arbeitt verður við at fáa el-viðurskiftini í lagi. Samanumtikið meti eg tó, at sambýlið er tíðarhóskandi og egnað at hýsa teimum búfólkunum og starvsfólkum, ið búleikast har. Eg fari tó at mæla Almannaverkinum til at arbeiða fyri at minka um vansarnar, sum standast av at tað hoyrist so væl millum íbúðirnar, og at tryggja íbúðirnar á slíkan hátt, at skaði ikki stendst av stóra hæddarmuninum millum stovu og hems.

Búfólkini, sum eru 16 í tali, eru í aldrinum 32-72 ár. Tey bógva øll í egnari íbúð og hava móguleikar eftir tørvum at fáa umsorgan, røkt, stuðul og vegleiðing frá starvsfólkunum.

Samrøðurnar við starvsfólk, leiðslu og búfólk góvu mær ta fatan, at tað er sera ymiskt, hvussu nógv samband búfólkini hava við onnur uttanfyri sambýli, so sum avvarðandi, vinir og kenningar. Stóri aldursmunurin ger eisini, at tað kann verða trupult hjá starvsfólkunum at skipa fyri tiltøkum, sum øll hava áhugað í. Tó royna starvsfólkini at stuðla búfólkunum í at verða virkin á allan hátt bæði við arbeiði og í frítíð, og annars í at hava eitt so vanligt lív sum gjørligt. Har tað ber til, verður eisini arbeitt við at menna búfólkini til sjálvbjargni, so tey kunnu flyta út av sambýlinum og í egnan bústað. Viðmerkt varð, at tíverri var tað ikki lætt at fáa arbeiðspláss til búfólkini. Eisini høvdu starvsfólkini fokus á heilsuna hjá búfólkunum, men viðmerktu, at búfólkini sjálvi hava ábyrgd og avgerðarrætt í mun til teirra livihátt.

Undir samræðu míni við leiðslu og starvsfólk varð tosað um harðskap, fyriryrging av harskapi, og nær harðskapur skal fráboðast. Upplýst varð, at starvsfólkinu hævdu verið á skeiði í ósemjuloysing og vóru tilvitaði um at forða harskapi. Tey hildu, at hetta hevði givið gott úrslit, tí búfólk, sum hævdu heldur harðan tóna og atburð, tá tey komu í sambýli at búgva, hava nú ein meira vinarligan atburð.

Sambýlið hevur avalu við ANSNI um alarm og tilkalling, og vakmyndatól er sett upp, so eftirlit er við inngongdini á sambýlinum og á gongdini, so náttarvaktin fær tilkallað hjálp frá vaktarrúminum. Sambýlið hevur góðkenning frá Dátareftirlitinum til at hava vakmyndatól. Eg havi fingið avrit av avtaluni við ANSNI um alarm og tilkalling. Í avtaluni er eingin lýsing av, hvørja uppgávu ella heimild ANSNI hevur, tá komið verður á staðið. Eg havi tí spurt Almannerkið um nøkur neyvari lýsing er gjørd av uppgávuni hjá ANSNI. Almannerkið hevur svarað, at tað er tað ikki. Eg haldi, at tað í slíkum føri eigur at verða púra greitt, hvørja uppgávu ANSNI hevur, hvat teir kunnu gera og ikki gera, tá teir koma til sambýlið í sambandi við tilkall. Eg fari tí at mæla Almannerkinum til at fáa til vega ella gera eina lýsing av, hvussu tænastan, ið verður keypt frá ANSNI, skal skipast.

Á eftirlitsvitjanini varð eg kunnað um, at búfólkasamansetingin var ein trupulleiki, tí hóast sambýlið er eitt námsfrøðiligt stuðuls- og bútilboð og ikki ein viðgerðarstovnur, so er eitt búfólk so mikið viðgerðarkrevjandi, at starvsfólkinu vóru samd um, at viðkomandi ikki fekk røttu hjálpina í hesum tilboði, og at hetta eisini gekk útyvir hini búfólkinu. Hendan stóðan er hvørki nøktandi fyri búfólk ella starvsfólk. Eg havi víst Almannerkinum á tørvin á endurvisitering til annað nøktandi tilboð og spurt hvørji bú- og viðgerðartilboð Almannerkið hevur til fólk við sálarsjúku, ið eru so viðgerðarkrevjandi, at stuðulin, ið sambýlinu kunnu veita, ikki er nøktandi. Almannerkið hevur í fyrstu syftu svarað mær, at eingin viðgerðartilboð eru til henda málból, og at einasti møguleikin í slíkum føri er, at menna rætta stuðulin í samstarvi við serkøn á økinum m.a. Psykiatriska depilin, ella at finna betri egnað fyribils tilboð uttanlands smb. § 27, stk. 2 í forsorgarlógini. Seinni hevur Almannerkið upplýst, at arbeiðið kring viðkomandi búfólk nú er skipað betri og øðrvísi í mun til borgaran og avbjóðingar hansara, fleiri starvsfólk eru sett inn, og metir Almannerkið, at batar longu eru at síggja.

Eg haldi, at hesi viðurskifti eru ikki nøktandi og fari at mæla avvarðandi myndugleikum, Almanneráráðnum (Almannerkið) og Heilsumáráðnum (Psykiatriski depilin), at samstarva um at skipa nøktandi tilboð til henda ból av fólku.

Av samrøðunum við starvsfólk og leiðslu havi eg fingið ta fatan, at samstarvið við aðrar viðkomandi myndugleikar t.d. Psykiatriska depilin, um hesi búfólk er gott, og er tað eisini metanin hjá Psykiatriska deplinum.

Vísandi til at seinasta heilsufakliga eftirlitið var framt á sambýlinum í 2017, og seinasta námsfrøðiliga eftirlitið í 2015, havi eg gjørt Almannaverkið vart við, at Almannaverkið eigur at tryggja sær eina skipan, har eftirlitini verða framt javnan. Almannaverkið hevur svarað, at námsfrøðiligt eftirlit skal vera í sept. 2020, og at Almannaverkið hevur samskift við landslæknan um at fáa heilsufakligt eftirlit á sambýlinum, men enn hevur stovnurin ikki fingið endaligt svar frá Landslæknanum. Eg havi eisini spurt Almannamálaráðið, hvørjar ætlanir eru at skipa uttanhýsis eftirlit við virkseminum á sambýlinum hjá Almannaverkinum samsvarandi § 32, stk. 2 í forsorgarlógini. Almannamálaráðið hevur svarað, at frá 1. januar 2021, tá løgtingslóg um almannatrygd og tænastr kemur í gildi, fer Almannamálaráðið at skipa eitt námsfrøðiligt eftirlit við sambýlunum hjá Almannaverkinum, meðan tað heilsufakliga eftirlitið framvegis kemur at liggja hjá Landslæknanum, og fer ráðið at gera avtalu við landslæknan um hesi eftirlit.

Sólja í Ólavsstovu

Løgtingsins umboðsmaður

Fylgiskjal 3

Sambýlið Fjálgalon, Eirargarður 16B, Tórshavn, tann 10. mars 2020

Sambýlið Fjálgalon varð skipað í 2017, tá Almannaverkið yvirtók tænastruna til tey sálarsjúku, sum frammanundan búðu á Eirargarði. Tey 3 sum búgva á Fjálgalon eru í aldrinum 67 til 82 ár, 2 sum ikki fluttu í sambýlið Eystan Heyg, tá tað varð skipað, og so eitt búfólk, sum fyri stuttum er flutt inn á Fjálgalon.

Talan er um ein gamlan bygning, ið eftir mínum tykki tørvar umfatandi dagføringar til tess at gerast eignaður og tíðarhóskandi sum sambýli hjá eldri fólki. Hóast rúmlig, eru hølini sera slitin og ótíðarhóskandi. Tann eina rýmingarleiðin tørvaði bráðfeingis ábøtur á útigólvið, ið var sera hált av plantuvøkstri. Búfólkini hava einans atgongd til tvey felags baðirúm, ið eisini verða nýtt til onnur endamál.

Samanumtikið meti eg, at um ætlanin hjá Almannaverkinum er at halda áfram við nýggjum visiteringum, er tørvur á munandi dagføringum og broytingum til tess, at tað kann gerast eignað og tíðarhóskandi sum heim hjá hesum búfólkunum, í samsvari við ásetingarnar í Breksáttmálanum, og í samsvari við aðaltáttin í komandi almannaóggávuni um, at búfólk ikki verða stovnsfest.

Soleiðis sum sambýlið er háttað, haldi eg, at sambýlið bert kann virka sum ein fyribils loysn, og at tað sostatt eigur at verða arbeitt við at fáa nútíðarhóskandi búumstøður til hendan bólkin av sálarsjúkum.

Samrøðurnar við starvsfólk og leiðslu góvu mær ta fatan, at tilboðið til hesi búfólkini er merkt av, at búfólkini í stóran mun hava tørv á røkt. Tað verður framvegis arbeitt eftir sama leisti, sum tá Psykiatriska depilin hevði ábyrgd av starvsfólkunum heldur enn eftir einum aktivum námsfrøðiligum leisti, men arbeitt verður við at umleggja arbeidshættirnar til virksema hjá Almannaverkinum. Starvsfólk og leiðsla vístu á, at tørvur er at fáa ein eldrapolitikk á sálarsjúkukøkinum og at fáa hóskandi búpláss til eldri sálarsjúk. Eg havi spurt Almannamálaráðið, hvussu hetta økið er skipað, og um nakrar ítøkiligar ætlanir eru um broytingar á hesum øki.

Almannamálaráðið hefur svarað, at spurningurinn um tað er landið ella kommunurnar, sum skulu veita búpláss til eldri borgarar, sum umframt ellisbrek eisini hava týðandi sálarligt brek, hefur verið umrøddur sum eitt markamóti millum land og kommunu, síðani eldraðkið varð lagt út til kommunurnar í 2015. Í løgtingslógini um almannatrygd og tænastur, sum kemur í gildi 1. januar 2021, verður markamóti millum kommunu og tað almenna gjørt greiðari, men hildið er fast við, at persónur kann framhaldandi fáa búpláss frá landinum, hóast viðkomandi er vorðin fólkapersjónist, um endamálið framhaldandi verður rokkið v.m. Almannamálaráðið viðmerkir, at tað er umráðandi, at nýggja lóggávan nú verður roynd í verki, og at tað samstundis verður arbeitt við at fáa neyðugar fysiskar karmar og starvsfólkaførleikar til at veita eldri borgarum, sum hava sálarligar avbjóðingar og ellisbrek, nøktandi bústaðarviðurskifti.

Undir eftirlitsvitjanini varð tosað um harðskap og fyribyrjing av harðskapi. Hesi viðurskifti sýntust tó ikki at vera nakar stórvegis trupulleiki á hesum sambýli.

Av samrøðum við starvsfólk og leiðslu havi eg fingið ta fatan, at samstarvið við aðrar viðkomandi myndugleikar, t.d. Psykiatriska depilin, um hesi búfólk, er gott, og tað sama hefur Psykiatriski depilin sagt um samstarvið við sambýlið Fjálgalon.

Vísandi til at hvørki heilsufakliga ella námsfrøðiliga eftirlitið hefur verið á sambýlinum, síðani tað varð stovnað í 2017, havi eg gjørt Almannaeverkið vart við, at Almannaeverkið eigur at tryggja sær eina skipan, har eftirlitini verða framd javnan. Almannaeverkið hefur svarað, at námsfrøðiligt eftirlit skal vera í sept. 2020, og at Almannaeverkið hefur samskift við landslæknan um at fáa heilsufakligt eftirlit á sambýlinum, men enn hefur stovnurin ikki fingið endaligt svar frá Landslæknanum. Eg havi eisini spurt Almannaeverkið, hvørjar ætlanir eru at skipa uttanhýsis eftirlit við virkseminum á sambýlinum hjá Almannaeverkinum samsvarandi § 32, stk. 2 í forsorgarlógini. Almannamálaráðið hefur svarað, at frá 1. januar 2021, tá løgtingslóg um almannatrygd og tænastur kemur í gildi, fer Almannamálaráðið at skipa eitt námsfrøðiligt eftirlit við sambýlunum hjá Almannaeverkinum, meðan tað heilsufakliga eftirlitið framvegis kemur at liggja hjá Landslæknanum, og fer ráðið at gera avtalu við landslæknan um hesi eftirlit.

Sólja í Ólavsstovu

Løgtingsins umboðsmaður

Fylgiskjal 4

Sosialpsykiatri Suðurstreymoy, Tórshavn, tann 9. juni 2020

Vitjanin hjá sosialpsykiatri Suðurstreymoy hevur givið mær ta fatan, at talan er um eitt fjølbroytt og mennandi tilboð fyri nógv fólk, sum hava sálarligar avbjóðingar, men sum ikki eru so illa fyri, at tey hava tørv á búplássi frá Almannaverkinum.

Undir vitjanini vísti sosialpsykiatriin á, at søkjast skal umvegis Almannaverkið um tænastu frá teimum, og at tað tyktist, sum tað er tørvur á, at sosialpsykiatriin sjálv ger meira uppsøkjandi arbeiði, so enn fleiri kunnu fáa tænastu frá teimum. Eg haldi, at júst tá talan er um fólk við sálarligum avbjóðingum, kunnu tað vera mong fólk, sum ikki evna ella orka at søkja sær hjálp og tí kunnu vera bæði illa fyri og einsamøll, uttan at nakar varnast tey. Eg fari tí at mæla sosialpsykiatriini til at raðfesta at gera meira uppsøkjandi arbeiði, so teirra tænasta røkkur enn fleiri fólki við sálarligum avbjóðingum.

Víst varð eisini á, at fleiri av teimum fólki, ið sosialpsykiatriin hevur samband við, hava sera vánaligar búumstøður. Eg havi spurt landsstýrskvinnuna í almannamálum um hesi viðurskipti. Hon hevur í svari til mín greitt frá, hvørjir møguleikar eru fyri at søkja bústað hjá fólki við týðandi sosialum avbjóðingum og fólki, sum vegna sínar avbjóðingar, kunnu hava trupult við at útvega sær egnan bústað. Landsstýrskvinnan sigur seg vera vitandi um, at bústaðarstøðan hjá fólki við sálarligum og sosialum avbjóðingum ikki er nøktandi, og ásannar eisini, at arbeiðið við at fáa til vega fleiri bústaðartilboð er umfatandi og drúgt, og at hetta er ein uppgáva, sum fleiri mugu lofta. Landsstýrskvinnan metir, at við ætlanum sínum komandi árinum á bústaðarøkinum, eru vit komin eitt stórt stig á leiðini.

Sólja í Ólavsstovu

Løgtingsins umboðsmaður